

DİN VE SAMİMİYET (İYİ NİYET, İHLAS)

Dr. Ekrem KELEŞ

I- Konunun Plânı

A-Samimiyet Nedir?

1.Dini literatürümüzde Samimiyeti Anlatan Bazı Terimler

a-Nasihah

b-İhlas

c-Niyet

d-Sadakat

2.Dinimizin Samimiyete Verdiği Önem

3.İnançta Sözde ve Tutum ve Davranışlarda Samimiyet

B-Samimiyetle Bağdaşmayan Bazı Nitelikler

1.Riya, İkiyüzlülük, İçi dışı bir olmama

2.Aldatma, kandırma

3.Nifak, münafıklık

4.Yalan

C-Günümüzde Samimiyet Özlemi

D-Sonuç

II- Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya, samimiyet kavramı açıklanarak başlanabilir. Dini literatürümüzde samimiyeti ifade eden kavramlara geçilir. Bunlardan özellikle ihlas, nasihat, niyet ve sadakat üzerinde durulabilir.

Samimiyetin dinde temel değerlendirme ölçüsü olduğu, kişinin bütün yapıp ettiklerinin samimiyetine göre karşılık göreceği anlatılmaya çalışılır.

Daha sonra İslam dininin samimiyete verdiği önem anlatılır. Müslümanın, iman, ibadet ve muamelat alanında yani hayatının her alanında samimi olması gerektiği örneklerle açıklanabilir. Bu çerçevede özellikle samimiyetin zıttı olan riya, ikiyüzlülük, münafıklık, yalan, aldatma ve kandırma gibi niteliklerin samimiyetle bağdaşmayacağı izah edilebilir. Bütün bu kötü niteliklerin Kur'an ve Sünnette nasıl yerildiği örneklerle anlatılır.

Netice itibariyle dinin özünün samimiyete dayandığı Müslümanın da her işinde samimi olması gerektiği vurgulanır.

III- Konunun Özet Sunumu

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde dini, { الدِّينُ النَّصِيحَةُ } Din, samimiyettir.’ şeklinde tanımlamışlardır. Bunun içindir ki İslam dini ihlası, Müslümanların ibadet ve davranışlarının Allah nezdindeki temel değerlendirme kriteri olarak benimsemiştir. { الدِّينُ النَّصِيحَةُ } Din, samimiyettir.’ Hadisi, mana ve muhteva bakımından İslam’ın temeli (medâr-ı İslam) olarak kabul edilen dört hadisten biri kabul edilmiştir.

Samimiyetin zıttı olarak aldatma, kandırma, iki yüzlülük gibi davranışlar, zaten İslam ahlâkıyla asla bağdaşmayan niteliklerdir. Bu bakımdan samimiyet ve ihlas, Müslümanlığın özünü oluşturmaktadır. Bu sebeple Peygamber Efendimiz { اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ } “Ameller niyetlere göredir” buyurmuştur. Dinin özünün samimiyet ve ihlas olduğunu gösteren pek çok ayet ve hadis bulunmaktadır.

Dinin özü samimiyettir. Bunun içindir ki Hz. Peygamber dini samimiyet olarak tanımlamıştır. Samimi olmayan iman, ibadet ve amellerin Allah yanında hiçbir değeri olmaz.

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

Özellikle şu ayetlere yer verilebilir:

وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ .

“Halbuki onlara, ancak dini Allah’a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O’na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.”¹

لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ .

“Onların etleri ve kanları asla Allah’a ulaşmaz. Fakat ona sizin takvanız (Allah’a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır. Böylece onları sizin hizmetinize verdi ki, size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah’ı büyük tanıyasınız. İyilik edenleri müjdele.”²

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ .

1 Beyyine, 98/ 5]

2 Hac, 22/ 37

“De ki: ‘İçinizdekini gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerdeki her şeyi, yerdeki her şeyi de bilir. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir.’”³

Ayrıca şu ayet-i kerimelere de bakılabilir: 3/5; 7/29;15/39-42; 38/82-83; 39/2,11;14/40,65; 40/29;57/4; 89/14;

V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الدِّينُ النَّصِيحَةُ. قُلْنَا لِمَنْ؟ قَالَ: لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ.

Temim ed-Dârî’den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber : ‘Din, samimiyettir.’ Buyurmuştur. (Ravi der ki:) “Biz, ‘Kime karşı’, diye sorduk. O da ‘Allah’a, Kitabına, Rasulüne, Müslümanların önderlerine ve bütün Müslümanlara karşı’, buyurdular.”⁴

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَحَبُّ مَا تَعَبَّدَنِي بِهِ عَبْدِي إِلَى النَّصْحِ لِي

“Allah buyuruyor ki; ‘Kulumun en çok sevdiğim ibadeti, bana karşı samimi olmasıdır.’”⁵

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَبِي حَفْصِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى ، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا ، أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ »

Mü’minlerin emîri Ebû Hafs Ömer ibni Hattâb radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i şöyle buyururken dinledim, dedi:

“Yapılan işler niyetlere göre değerlendirilir. Herkes yaptığı işin karşılığını niyetine göre alır. Kimin niyeti Allah’a ve Resûlü’ne varmak, onlara hicret etmekse, eline geçecek sevap da Allah’a ve Resûlü’ne hicret sevabıdır. Kim de elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına kavuşmak için yola çıkmışsa, onun hicreti de hicret ettiği şeye göre değerlendirilir.”⁶

3 Âl-i İmran, 3/ 29]

4 Müslüm, İman 95 (Hadis No:55)

5 Ahmed b. Hanbel, V/254

6 Buhârî, Bed’ü’l-vahy 1, İmân 41, Nikâh 5, Menâkıbu’l-ensâr 45, İtk 6, Eymân 23, Hiyel 1; Müslim, İmâret 155. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Talâk 11; Tirmizî, Fezâilü’l-cihâd 16; Nesâî, Tahâret 60; Talâk 24, Eymân 19; İbni Mâce, Zühd 26

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةِ فَقَالَ : «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَرِجَالًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا ، وَلَا قَطَعْتُمْ وَاذِيًا إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ حَبَسَهُمُ الْمَرَضُ» وَفِي رَوَايَةٍ : «إِلَّا شَرَكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

Ebû Abdullah Câbir İbni Abdullah el-Ensârî radiyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir defasında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bir gazvede bulunuyorduk. Buyurdu ki:

“Hastalıkları yüzünden Medine’de kalan öyle kimseler var ki, siz bir yolda yürüdüğünüz veya bir vâdiyi geçtiğinizde, onlar da sizinle birlikte gibidir.”

Bir başka rivayete göre:

“Sevap kazanmada size ortak olurlar” buyurdu.⁷

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : رَجَعْنَا مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : «إِنَّ أَقْوَامًا خَلَفْنَا بِالْمَدِينَةِ مَا سَلَكْنَا شِعْبًا وَلَا وَاذِيًا إِلَّا وَهُمْ مَعَنَا، حَبَسَهُمُ الْعُدْرُ» .

Enes radiyallahu anh şöyle dedi:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Tebuk Gazvesi’nden döndüğümüz sırada şöyle buyurdu:

“Medine’de bizden geride kalan öyle kimseler vardır ki, bir dağ yoluna, bir vâdiye girdiğimizde onlar da bizimle yürüyormuş gibi sevap kazanırlar. Çünkü onları birtakım mâzeretleri alıkoymuştur.”⁸

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ ، وَلَا إِلَى صُورِكُمْ ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

Ebû Hüreyre Abdurrahman İbni Sahr radiyallahu anh’dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ sizin bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalblerinize bakar.”⁹

7 Müslim, İmâre 159

8 Buhârî, Megâzî 81, Cihâd 35. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cihad 19; İbni Mâce, Cihâd 6

9 Müslim, Birr 33. Ayrıca bk. İbni Mâce, Zühd 9

عَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً ، وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً وَيُقَاتِلُ رِيَاءً ، أَيُّ ذَلِكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ » مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

Ebû Mûsâ Abdullah İbni Kays el-Eş`arî radiyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:

Biri cesaretini göstermek, diğeri milletini korumak, öteki kendine yiğit adam dedirtmek için savaşan kimselerden hangisi Allah yolundadır? diye soruldu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şu cevabı verdi:

“Kim, İslâmiyet daha yüce olsun diye savaşıyorsa, o Allah yolundadır.”¹⁰

عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِيمَا يَرَوَى عَنْ رَبِّهِ ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ : إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ : فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمَلُهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ إِلَى أضعَافٍ كَثِيرَةٍ ، وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً ، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمَلُهَا كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً.

Ebü'l-Abbâs Abdullah İbni Abbâs İbni Abdülmuttalib radiyal-lahu anhümâ'dan nakledildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Allah Teâlâ'dan rivayet ettiği bir hadiste şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ iyilik ve kötülükleri takdir edip yazdıktan sonra bunların iyi ve kötü oluşunu şöyle açıkladı:

Kim bir iyilik yapmak ister de yapamazsa, Cenâb-ı Hak bunu yapılmış mükemmel bir iyilik olarak kaydeder.

Şayet bir kimse iyilik yapmak ister sonra da onu yaparsa, Cenâb-ı Hak o iyiliği on mislinden başlayıp yedi yüz misliyle, hatta kat kat fazlasıyla yazar.

10 Buhârî, İlim 45, Cihad, 15, Farzu'l-humûs 10, Tevhîd 28; Müslim, İmâre 150, 151. Ayrıca bk. Tirmizî, Fezâilü'l-cihad 16; Nesâî, Cihad 21; İbni Mâce, Cihad 13

Kim bir kötülük yapmak ister de vazgeçerse, Cenâb-ı Hak bunu mükemmel bir iyilik olarak kaydeder.

Şayet insan bir kötülük yapmak ister sonra da onu yaparsa, Cenâb-ı Hak o fenalığı sadece bir günah olarak yazar. ”¹¹

VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

NEVEVÎ, Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref en-Nevevî(v.676/1277), Riyâzü's-Salihîn, Ter. Hasan Hüsnu Erdem ve Kıvâmüddin Burslan, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını, Ank. 1972, I/1-16

Türkçe Tercüme ve Şerhi: Riyâzü's-Salihîn Peygamber Efendimizden Hayat Ölçüleri, Hazırlayanlar: Prof. Dr. M. Yaşar kandemir, Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, Doç Dr. Raşit Küçük, Erkam Yayınları, İst. 1997, I-VIII C. Not: Bu projedeki Hadis Mealleri bu kitaptan iktibas edilmiştir, I/89-140

GÖRMEZ, Mehmet, Hz. Peygamberin Bir Hadis-i Şerifinde Din Tanımı, Diyanet İlmi Dergi(Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed –Özel sayı),Ankara 2000, s.331-338.

DAVUDOĞLU, Ahmet, Sahih-i Müslim Tercemesi ve Şerhi, Sönmez Neşriyat, İst 1977, I/298 vd.

---

11 Buhârî, Rikâk 31; Müslim, İmân 207, 259. Ayrıca bk. Buhârî, Tevhîd 35; Tirmizî, Tefsîru sûre (6), 10